

Bedřich Smetana (1824–1884)

Dalibor

Opera o 3 dějstvích (1867)

Libreto Josef Wenzig, Ervín Špindler

Vladislav, král český (baryton)

Dalibor, rytíř (tenor)

Budivoj, velitel královské hradní stráže (baryton)

Beneš, žalárník (bas)

Vítek, posel Daliborův (tenor)

Milada, sestra purkrabího ploskovického (soprán)

Jitka, selské děvče na statcích Daliborových (soprán)

Jeden ze soudců (bas)

Soudcové, královští zbrojnoši, poslové a sluhové

Daliborovi, lid

DĚJSTVÍ PRVNÍ

Hradní dvůr obsazený stráží. V pozadí královský trůn.

Lid, mezi ním Jitka.

PŘEDEHRA

1. výstup

Lid. Jitka.

LID

Dnes ortel bude svolán

A právu viník v obět dán!

Dalibor! Dalibor!

Však nechat se i prohřešil,

udatný, slavný rek to byl.

Dalibor! Dalibor!

JITKA

(zamyšlená o samotě)

Opuštěného sirotka malého

našel ve troskách starobylých stěn,

ujal se mne a pod ochranou jeho

jsem vstoupila v života krásný sen.

On chtěl mi v pouť života chotě dát,

jenž nejdražším byl duši pokladem,

měla jsem štěstí nejvyššího znáti

ve vlastním domě s drahým manželem.

A teď – ó běda mi –

v nepřátel padne moc,

snad časné – běda mi –

jej pojme hrobu noc.

LID

Dnes ortel bude svolán

A právu viník v obět dán!

Dalibor! Dalibor!

JITKA

Však ne! Ze žaláře

Bedřich Smetana (1824–1884)

Dalibor

Opera in 3 Acts (1867)

Libretto Josef Wenzig, Ervín Špindler

Vladislav, King of Bohemia (baritone)

Dalibor, a knight (tenor)

Budivoj, commander of the castle guard (baritone)

Beneš, jailer (bass)

Vítek, mercenary of Dalibor (tenor)

Milada, sister of the burgrave of Ploskovice (soprano)

Jitka, a village-maiden on the Dalibor's estate (soprano)

One of the judges (bass)

Judges, mercenaries and the people

ACT ONE

A courtyard at the Royal Castle, occupied by the royal

guards. In the background the royal throne; chairs on both

sides. People, among them Jitka.

OVERTURE

Scene 1

People. Jitka.

PEOPLE

Today the judgement will be passed,

The culprit into prison cast!

Dalibor! Dalibor!

But what his guilt may be,

A hero intrepid was he!

Dalibor! Dalibor!

JITKA

(stands immersed in thought)

An orphan, abandoned

Amid some ancient ruins,

He one day found me there

And ever since he cared for me as father.

Under his protection

I dreamt life's sweetest dream

Of love's sweet mystery – happiness unforeseen –

In union with one whom dearly do I love.

And now, and now? Oh, woe is me!

His enemies' great might

Will plunge him – woe is me! –

Into the dungeon's frightful night!

PEOPLE

Today the judgement will be passed,

The culprit into prison cast!

Dalibor! Dalibor!

JITKA

Oh no, oh no! From the prison's pit

pokyne záře!
Tož pádím na peruti větrové dál.
A v hrobu noc temnou
jdou druhové se mnou –
a osvobodíme jej z hrobových skal!
(Trubky zazní za jevištěm; ohlašují příchod krále a soudců.)

Pochod. Příchod krále a soudců.

2. výstup

Předešlí. Král Vladislav.
(Strážé pořádají lid. Král vystoupí na trůn. Soudcové zasednou po obou stranách.)

VLADISLAV

Již víte, jak to krásné království
divokých vášní obětí se stalo,
a víte též, jak dlouho Dalibor
svévolně ruší mír, který jsem hledal,
a novým zločinem se provinil.
Hrad Ploškovice přepad's vojsky svými,
pobořil hradby i purkrabího zabil.

Však konečně jej pokořila vojska,
která jsem vyslal, Miladou pobádán,
padlého sestrou.
Až tu Dalibor
po strašné, krvavé se bitvě poddal.
Je v moci mé,
nad ním rozsoudí král!
By ale soud váš moh' být spravedlivý,
před Daliborem slyšte Miladu!

3. výstup

Předešlí. Milada.

VLADISLAV

Již uchopte se slova
a vypravujte nám;
zde soudců sbor zasedne,
by dal za právo vám.

MILADA

Můj duch se děsí, ňadra má se dmou,
co dím, je pláč nad ztrátou ukrutnou!

LID

Slzami oděla hněv!

JITKA *(pro sebe)*:

Strachem již mi stydne krev!

MILADA *(vzchopivši se vší silou)*

Volám! Ó mějte smilování!
Vyslyšte žalné lkání!
Smilování!
Slitování!

He shall be freed!

On wings of storm but must I speed
His friends to hail,
To break his jail
And put him back on freedom's trail!
(Trumpets behind the stage announce the arrival of the King and the judges.)

March. Fanfares.

Scene 2

The foregoing, king Vladislav.
(The guards restore order. The King ascends the throne. The judges take their places on both sides of the throne.)

VLADISLAV

You know by now how our kingdom fair
By passions wild is being torn asunder
And are aware what crimes has Dalibor
Committed against peace that I've been seeking!
A new offence again he perpetrated!
The Ploskovice Castle he assaulted –
Wrought destruction – and the burgrave
he did murder!
At last my forces which were sent to battle
At the request of Milada,
the sister of the late burgrave,
In fighting fierce and bloody deeds of valour
Defeated Dalibor.
He's in my hands,
over him the King's vengeance hangs!
But that your judgement may be truly fair and just,
Pray, hear ye first the tale of Milada!

Scene 3

The foregoing. Milada.

VLADISLAV

Step forward without fear
And tell your dreadful tale!
The judges all here summoned
Find justice cannot fail!

MILADA

My soul is frightened! My bosom heaves a sigh!
I cannot but bemoan a loss so great and high!

PEOPLE

In bitter tears she clad her wrath.

JITKA *(to herself)*

Oh, she frightens me to death!

MILADA *(with all the power at her command)*

Oh, hear, of what I must complain!
Oh, hear my saddening tale!
Have mercy,
Mercy on my pain!

Pohasnul den a v hradě
vše blažilo se snem.
Netušil nikdo zradu,
jež bděla pod hradem.

V tom hromové jsem rány
zaslechla z blízkých hor,
probudí mne výkřiky ze sna:
Dalibor! Dalibor!

A řinčely meče
z té krvavé seče
i z dáli i blíž.
V požáru a kouři
zde vojska bouří
pod hradbami již.

Bloudím a drahého bratra
pod hradem volala jsem,
tam v dáli klopýtaje kráčel
s oddaným panošem.

Z otevřené hrozné rány
krev se lila z rudých žil,
otevřel ústa – sklesl –
a duši vypustil.

Panoš hořekující
mne odvedl v lesní šum,
tajnými cestami
jsem ušla nepřátelům.

A nyní svou před vámi skláním skrání,
o poslední oloupená. Žaluji naň.
Onť zločincem,
neb jeho mstou nešťastna jsem.
Dalibor! Dalibor!

LID
Soucit budí tento zjev.

JITKA (*pro sebe*)
Strachem stydne moje krev.

VLADISLAV
Milado, těšte se! Kdo ranil vás,
je vězněm mým. Mé zbrani žehnal Pán
a tím i vám i zemi požehnal.
Nechť vstoupí Dalibor sem ku přiznání!

MILADA
Mám jej snad zřítí?
Toť bratra vrah,
jak bouří krev mi
v útrokách!

JITKA
Stůj Bůh nyní při mně,
duši mou spas!
Zjeviti nesmím
ňader mých hlas.

The sun did set and in the castle
We all fell sound asleep!
Nobody thought of treason
Beneath its walls so steep!

Then storming blows I heard
Approaching more and more!
Wild shouting did arouse me from my dream:
Dalibor! Dalibor!

And clashes of swords
In blood-curdling chords
Rang afar and near
And through fire and smoke
Their threatening stroke
Drew nearer and near!

Wandering outside the castle,
Helpless, my brother I called –
There, there I saw him a-stumbling –
His faithful page, all appalled!

But from a gaping frightful wound
His blood was gushing from a vein,
His lips then parted – he fell –
And death did end his pain.

The page aggrieved and crying
Led me to a forest dead.
Following secret paths,
My enemies I fled.

And now before you here I bow my head
Of everything bespoiled, of everything I had!
His heinous crime,
His vengeance foul made my heart sore!
Dalibor! Dalibor!

PEOPLE
Pity does arouse her wrath.

JITKA (*to herself*)
Oh, she frightens me to death!

VLADISLAV
Milada, do rejoice! Who hurt you so
Is in my hands! The Lord has graced my arms
And thus both you and our country blessed!
Let Dalibor enter, his crimes to admit!

MILADA
Shall I now see him?
My brother's foe?
Blood boils in me
From head to toe!

JITKA
O God bide with me
And save my soul!
I must not disclose
My love so whole.

MILADA

Jak bouří krev mi
v útrokách!
Mám jej snad zřítí?
Toť bratra vrah.

4. výstup

Předešlí. Dalibor.

*(Dalibor vstoupí s lehkými okovy na rukou a postoupí tiše
i hrdě před trůn královský.)*

MILADA *(překvapena)*

Jaký to zjev! To netušil můj zrak.

LID *(mezi sebou)*

Buď viny jeho sebevíc,
jak klidně patří osudu vstříc.

VLADISLAV

Na obžalobu tuto odpověď!
Hrad Ploškovice tajně přepadl jsi,
hrad pobořil jsi
a purkrabího zbil jsi.
Omluv se, můžeš-li, před námi hned!

DALIBOR

Zapírat nechci, nejsemť zvyklý lháti.
Já přísahal jsem pomstu
a přísahu co řádný muž jsem splnil.
Vždy odolal jsem čarozraku žen.
Po příteli můj duch toliko toužil.
Mé přání splněno, přátelství sen
jsem snil, u Zdeněka v náder tůň se hroužil.
Když Zdeněk můj ve svatém nadšení
zvuk rajskej loudil v mysl rozháranou,
rozplýval jsem se v sladkém toužení,
povznesen tam, kde hvězdy jasné planou.
Však slyš! Již dávný čas jsem vedl hádku
s litoměřickou radou zpyšnělou
a opět v boj jsem šel,
po boku Zdeněka,
můj drahý Zdeněk, nerozdílný druh.
Boj zuřit počal hněvem.
Zdeněk pad' v nepřítel moc
a vášně surová mu stála hlavu,
mně pak v potupu ji narazila na hradbách na kůl.
Hrůz obraze,
který jsem pnutí
tam musel zřítí!
Tím zděšením
nevím, zda bdím!
Marně oko slze volá,
by si ulevila nádra má!

MILADA

Ta žaloba pronikla nádra moje!

DALIBOR

Tu přísahal jsem pomstu, hroznou pomstu!

MILADA

Blood boils in me
From head to toe!
Shall I now see him?
My greatest foe?

Scene 4

The foregoing. Dalibor.

*(Dalibor enters, wearing light shackles on his hands,
and steps calmly and proudly before the royal throne.)*

MILADA *(surprised)*

Ah, what a sight! My eyes did not suspect.

PEOPLE *(among themselves)*

Be howsoever his guilt great,
How calmly does he bear his Fate!

VLADISLAV

To thine accusers now an answer give!
Ploskovice stealthily thou hast assailed,
The castle ransacked,
The burgrave hast thou slain!
Explain that if thou canst before us now!

DALIBOR

I won't deny it, lies are not my province!
I swore a deadly vengeance
And vengeance, just as honour bids, I fulfilled!
No female charms ever have me bewitched!
To have a friend was my heart's one desire!
My wish was granted me, I lived sweet friendship's
dream in Zdeněk's company and knew no ire.
When Zdeněk mine in sacred ecstasy
With music sweet chased all gloom from my heart,
I felt transported there, in daring fantasy,
Where the stars in heaven their journey do start!
But hear! For many months I stood in quarrel
With the local council's stupid vainglory
And now and then I took to arms,
with me was Zdeněk,
My dearest Zdeněk, always close to me.
Embittered fighting then flared up and captured
Was my Zdeněk. A passion monstrous, inhuman
Had him beheaded. Then to my horror,
They impaled Zdeněk's head upon a spike!
That dreadful sight
I had to behold
There thus exposed!
That dreadful sight
There thus exposed!
And no amount of clement tears
Could diminish my pain so fierce!

MILADA

The accusation pierces deep my heart!

DALIBOR

And then I swore vengeance, deadly vengeance!

Že Ploškovice Litoměřicům
pomáhaly – polehly popelem.
Pochodeň k hrobu Zdeňka!
Purkrabí pak splatil
svou krví hlavu Zdeňkovu.

VLADISLAV
Zločinem tak pomáhals sobě sám!

DALIBOR
Muž právo k tomu vzíti si nenechá!

VLADISLAV
Tys vedl vzpouru proti svému králi!

DALIBOR
Moc proti moci! Tak to káže svět!
Prohláším sám to, nepadnu-li zde,
za Zdeňka pykat musí Litoměř!
A kdybys v tom mi, králi, v cestě stál,
na trůně bezpečně bys neseděl!

MILADA
Co dí?

LID
Tím slovem na se meč vytasil!

SOUDCOVÉ
Tys ortel smrti sobě sám prohlásil!

DALIBOR
Ničím je mi život,
co Zdeněk můj kles',
vše jedno, zda zemru
snad zítra či dnes!

MILADA
Co dí? Co dí?

DALIBOR
Až do dna vyčerpán
radosti pohár,
tož zahodím od úst
ten šalebný dar!

JEDEN ZE SOUDCŮ
Tak, Dalibore, zní soud jednohlasně:
V žaláři temném hyň, až dokonáš!

LID
Již zřítí nemá slunce tvář,
milosti jej se netkla tvář!

DALIBOR
Slyšels to příteli, tam v nebes kůru?
Již chystají mi cestu k tobě zas!
Již cítím povznesen se vzhůru,
již zřím tě v oblacích, slyším tvůj hlas!
Již piju, opět piju strun tvých čarozvuky!
Slavněj než zde zní píseň tvoje tam!

That Ploskovic was the murderers'
Foul ally, I had them burnt out,
A torch to Zdeněk's burial!
I spilled the burgrave's blood
In payment for my Zdeněk's head!

VLADISLAV
Committing crime thou hast thus helped thyself!

DALIBOR
A man, o King, such right cannot surrender!

VLADISLAV
Thou hast revolted 'gainst the royal throne!

DALIBOR
A blow for a blow! That's this world's old ruling!
Here I do now declare: If I save my head
For Zdeněk's death shall further blows be dealt!
And if thou, King, shouldst stand then in my way,
Thy throne thou wouldst not safely occupy!

MILADA
What's that?

PEOPLE
By such daring he now stands condemned!

THE JUDGES
Thus hast thou invited the strictest punishment!

DALIBOR
No meaning has my life
Since Zdeněk is away!
What matters if I die
Tomorrow or today?

MILADA
What's that? What's that?

DALIBOR
When not a drop is left
Of joy, why should I mind?
That feasting bitter-sweet
I now shall leave behind!

ONE OF THE JUDGES
Thus, Dalibor, reads judgement unanimous:
Starve in jail's deep darkness till death doth come!

PEOPLE
Sweet daylight will he no more see,
For him no mercy can there be.

DALIBOR
Oh, didst thou hear it, friend, in heaven's regions?
Already do I leave to meet you, dear!
Swayed gently by celestial visions
I see you in the clouds, your voice I hear!
And once again I drink your magic tones,
Sweeter than here does your song sound there!

LID

Jaký to zjev, jaký to zjev!

DALIBOR

Nuž, vedte mne v žaláře noc a muky,
tou cestou pílím k nebes výšinám!
(*Odejde.*)

LID

Jaký to zjev, jaký to zjev!
Slavný rek, udatný rek to byl!

5. výstup

Milada, Jitka, Vladislav, soudcové, lid.

MILADA

(*už se nemůže přemoci, před králem
a soudci*)

U svých mne zde vidíte nohou!
Odpusťte mu tak, jako já,
jen dobré chtít ty oči mohou,
odpusťte mu, ať volnost má!

SOUDCOVÉ

On hrozil krále šedinám,
za zločinten ať padne sám!

MILADA

U svých mne zde vidíte nohou!
Jen dobré chtít ty oči mohou!
Odpusťte mu, ať volnost má,
Milost, milost, odpusťte mu tak jako já!

SOUDCOVÉ

On hrozil krále šedinám,
za zločin ten ať padne sám!

MILADA

Odpusťte mu, ať volnost má,
odpusťte mu tak jako já!

VLADISLAV

Pořádek, zákon vlásti musí,
zlořádem zem nejvíce zkusí,
tož povinnost nám zákonem,
bychom přeslechli řader hlasy,
zločin nesmíří, neuhasí,
jen kdo jej schvátí ortelelem.
(*Odejdou, kromě Jitky a Milady.*)

6. výstup

Milada, Jitka.

MILADA (*nezpozoruje Jitku*)

Jaká to bouře ňadra mi plní
že krev mi v žilách staví běh!
On usmrtil, zabil mi bratra,
a přec mne k němu cosi má.

PEOPLE

Oh, what a man! Oh, what a man!

DALIBOR

So, lead me there to prison's night and tortures!
Along the road that takes me to untold raptures!
(*He departs.*)

PEOPLE

Oh, what a man! Oh, what a man!
Heroic, gallant, such was he!

Scene 5

Milada, Jitka, Vladislav, the judges, people.

MILADA

(*can no longer overcome her emotion, before the King
and the judges*)

Here do you see me bending low.
Forgive him as I myself have done!
With righteous light his eyes do glow!
Forgive him, let him go free!

THE JUDGES

He hurled threat 'gainst the royal throne!
We cannot such a crime condone!

MILADA

Here do you see me bending low.
Forgive him as I myself have done!
Oh, pardon him! Do set him free!
Forgive him just as I have done!

THE JUDGES

He hurled threats 'gainst the royal throne!
We cannot such a crime condone!

MILADA

Oh, pardon him! Do set him free!
Forgive him just as I have done!

VLADISLAV

Law, order in my realm must prevail
Or else it's useless crime to bewail,
And therefore duty does commend
To disregard your heart's lament!
Crime cannot reconcile nor mend
He who does not mete out punishment!
(*They leave except Jitka and Milada.*)

Scene 6

Milada, Jitka.

MILADA (*without noticing Jitka*)

What storm here in my bosom is raging,
Almost stopping my heart's strong beat!
Instead of fratricide avenging,
Something forces me him to shield.

Ó nehroz, ó nehroz mi, ó bratře!
A jen vinou mou
odňat mi nyní zcela,
zhynouti má teď pro mne jen
v žaláři a v mučírňách těla,
jen pro mne zhynouti má!

JITKA

Tot' láska! Láskou rady zviš,
a vzmuž se, vzmuž se k činu již!

MILADA

Neznám tě!

JITKA

Jindy povím víc!

MILADA

Co žádáš?!

JITKA

Skutkem díky říc'!
Ze žaláře
pokyne záře,
tož pádím na peruti větrové dál.

MILADA

A z hrobu žaláře
pokyne záře
tož pádím na peruti větrové dál.

OBĚ

A v hrobu noc temnou
jdou druhové se mnou
a osvobodíme jej z hrobových skal!

DĚJSTVÍ DRUHÉ

Silnice v dolním městě s krčmou.

1. výstup

Zbrojnoši, později Jitka a Vítek.

ZBROJNOŠI

Ba nejveselejší je tento svět,
když se touláme z říše do říše.
Tralala, tralala!
A komu leb vejřpůl, darmo tu klet,
ten ať si to za uši vpíše!
Tralala, tralala!
(*Zbrojnoši jdou do krčmy.*)

JITKA (*vstoupí mezi zpěvem*)

Dle této písni poznávám je vždy.
(*Vítek vystoupí z krčmy.*)
Že jdeš konečně!

Oh, brother, don't, oh, don't you threaten me!
He solely by my guilt
– And lost to me forever –
Now perish must – because of me –
In a jail's dreadful pit – forever –
Because of me – he perish must!

JITKA

She loves him! Love's advice follow –
Abandon despair hollow!

MILADA

Who art thou?

JITKA

More some other day!

MILADA

What wilt thou?

JITKA

Deeds must say my thanks!
He shall be freed
From the prison's pit!
On wings of storm now I must speed!

MILADA

He shall be freed
From the prison's pit!
On wings of storm now I must speed!

BOTH

And to his jail's dark night
We shall bring freedom's light!
With speed, with speed he shall be freed!

ACT TWO

A street in the Lower Town with an inn.

Scene 1

Mercenaries, later Jitka and Vítek.

MERCENARIES

Oh, yes, the gayest is this our world
When here and there we follow our gracious lord.
Tralala, tralala!
And he who's crippled and hardly moves,
Make him to show our horses' hooves.
Tralala, tralala!
(*Mercenaries enter the inn.*)

JITKA (*appears during the singing*)

By this gay song do I always know them.
(*Vítek comes out of the inn.*)
'Tis time you have come!

VÍTEK

Jitko, dítě mé!
Jenom mlč, jenom mlč, drahoušku můj,
dlouho že nejdu již domů.
Jáť mám zato vojsko, lid nyní svůj,
jenž se neleká blesku, hromu!

JITKA

(ukazujíc na jinou stranu města)
Proč jsi nepřišel hned ke stařeně té,
jež mne chránila, můj drahoušku?

VÍTEK

Teď právě jíti jsem chtěl,
tu přišla jsi sama, mé zlato!

OBA *(dívají se na sebe v lásce)*

Ta duše, ta touha,
to srdce, ten čar,
toť lásky mé je
velký dar...
Ani za říši jej
nedám na zmar!

JITKA

Je Daliborův osud tobě znám?

VÍTEK

Vždyť o něm slyším, kam jen hlavu dám!

JITKA

Slyš tedy dále! Žalobníci Bůh
cit vnuknul v ňadra. Oplakává teď
svůj čin, a láskou k němu zahořela!
Varyto v rukou jako hoch žebrácký
se vkradla tajně na královský hrad,
klamajíc strážce milým lichocením.
A okolo stráží
tam chodí a hrá,
a slídí a zvidá
a pátravě se ptá!

OBA

A okolo stráží
tam chodí a hrá,
a slídí a zvidá
a pátravě se ptá.

JITKA

Však až dá nám zprávu

VÍTEK

tu ještě noc

JITKA

přikročme k dílu

VÍTEK

a jdem na pomoc!

VÍTEK

Jitka, child of mine,
Don't reproach me, don't reproach me, dear,
That late shall I come home tonight.
I now have gallant men in fighting mood
Who fear neither the devil nor hell!

JITKA

(pointing to the other side of the town)
I was expecting you at your grandma's home
Where I have shelter found, my dearest.

VÍTEK

I was about to go,
But thou thyself hast come, my jewel.

BOTH *(regarding each other lovingly)*

My dearest, my yearning,
My heart's delight,
Thou art my love,
My spirit's light.
Not for a king's realm
Would I thy love slight.

JITKA

Of Dalibor's fate didst thou surely hear!

VÍTEK

There's nothing else that cometh to my ear!

JITKA

So hear new details! God into love
Turned Milada's hate, her anger into sorrow,
A wish to help has He put in her head.
A lyre in her hands, clad as the poorest bird
She slipped secretly to the castle grounds,
Deceiving the guards with artful flattery.
And around the prison gates
She walks and plays
And spying and prying
There searchingly she asks.

BOTH

And around the prison gates
She walks and plays
And spying and prying
There searchingly she asks.

JITKA

But when she makes a sign,

VÍTEK

In that same night

JITKA

Let us do our deed,

VÍTEK

End Dalibor's plight!

OBA

Však až dá nám zprávu,
tu ještě noc
přikročmež k dílu
a jdeme na pomoc!

2. výstup

Zbrojnoši, předešli.

ZBROJNOŠI

Ba nejveselejší je tento svět,
když se touláme z říše do říše.
*(Zbrojnoši vystoupí z krčmy
a vesele se smějí.)*

VÍTEK

Přistupte, bratři a pozdravte Jitku,
pomocí její zas jsme cíli blíže!

ZBROJNOŠI

Sláva tobě, sláva tobě,
Vítka nevěsto milá,
na niž co na jarní růži
oko rádo pohlédá!

JITKA

Sláva vám buď, sláva vám,
muži meče, muži prapora,
na něž co na lesa doubce
oko rádo pozírá!

VÍTEK, ZBROJNOŠI

Sláva tobě, sláva tobě!
Tož v hodinu šťastnou jsme opět
ve spolek sloučení,
u věrném a statečném kole
pro věc svou nadšeni.
Ó nebe, kéž se to zdaří,
vzdor hrozbám neštěstí;
buďme statní, buďme jaří,
nuž a slavme vítězství.

VÍTEK

Jitku teď povedu domů,
vy však pijte až po noc!
Plány naše nevyzradte,
kvaste, hodujte, však platte,
smíchu, zpěvu moc a moc!
(S Jitkou odejde.)

ZBROJNOŠI

Vizte, tam jdou již,
hledte, tam kráčí,
pěkný párek to bude vám!
Na jeho blaho prázdnete číše,
až budou sudy všechny ty tam,
všechny ty tam!
(Vracejí se do krčmy.)

BOTH

But when she makes a sign,
In that same night
Let us do our deed!
End Dalibor's plight!

Scene 2

Mercenaries, the foregoing.

MERCENARIES

Oh, yes, the gayest is this our world
When here and there we follow our gracious lord.
*(The mercenaries step out from the inn
with merry laughter.)*

VÍTEK

Do approach, brethern, and greet gallant Jitka!
Due to her scheming our goal we are nearing!

MERCENARIES

Glory to you, glory to you,
Vítek's beautiful bride,
As fresh as a vernal rosebud
That makes our life sweet and bright!

JITKA

Glory be, glory to you,
Men of the sword, men of the colours.
All lithe and strong like some young oaks!
All gay and full of valour!

VÍTEK, MERCENARIES

Glory to you, glory to you!
So in this lucky hour
Again we're united.
A faithful and courageous group
That victory has sighted.
O, heaven may it all succeed!
That threatening misfortune
Let us stop with a gallant deed,
Let us stop with a gallant deed!

VÍTEK

With Jitka now I shall depart!
You go on drinking through the night!
Our plans do not, do not divulge!
Be merry, cheerful, feel no grudge,
Laugh and sing throughout the night!
(He departs with Jitka.)

MERCENARIES

See now, they do depart!
See now, there they go!
A happy couple will they make!
So let's to their luck unimpaired
And empty barrels,
Empty them make!
(They return into the inn.)

1. PROMĚNA

*Vnitřní prostora hradu s bytem žalářníka.
V pozadí strážě.*

1. výstup

Budivoj, Beneš.

BUDIVOJ

Největší bedlivosti třeba,
velkýť je Daliborův pluk,
a zanedbáš-li, čeho třeba,
zastihne smrt tě ze sta ruk!

BENEŠ

Pane, na mne spoléhejte,
slibu mému víry dejte!

*(Mezitím šla okolo Milada za muže přestrojená, s taškou
a košíkem naplněným potravinami do bytu žalářníka.)*

BUDIVOJ

Jaký to hoch jest, jež odcházet zřím!?

BENEŠ

Bez strachu buďte, pane, vše povím!

Ten hoch zde je ubohý žebrák,

který se zvučným varytem

a s písněmi v hrdélku mladém

od stráží byl propuštěn sem.

Nemám ni ženy, ni dítek,

a stářími již mi tuhne krev,

tož vzal jsem k sobě hochu toho,

by potěšil mne jeho zpěv.

A věru, pane, věřte mně to,

on slouží hbitě, rád mne má,

vsadím se, že nemá již nikdo

takého sluhu jako já.

BUDIVOJ:

Leč příliš sobě nehov, starče,

velkýť je Daliborův voj,

a zanedbáš-li čeho třeba,

skončí ten boj se truchlivě!

(Odejde vážně.)

2. výstup

Beneš.

BENEŠ *(sám)*

Ach, jak těžký žalářníka

život jest, jak truchlivý!

Dvéře praští, okov řinčí,

zdí tu stín jen šedivý.

Sám se zdám v žaláři býti,

vůkol vida bídu jen,

a kdyby i ňadra pukla,

musím zdát se zkameněn!

SCENE CHANGE 1

*The interior of the castle with the living quarters
of the jailer. Guards in the background.*

Scene 1

Budivoj, Beneš.

BUDIVOJ

Here greatest vigilance is needed

For mighty are Dalibor's friends

And should I have in vain here pleaded,

Death wilt thou meet from a hundred hands!

BENEŠ

On me, my lord, you may rely,

My aged lips do never lie!

*(Meanwhile Milada, clad as a pageboy, carrying a basket
with food, passes the group and enters the jailer's quarters.)*

BUDIVOJ

What is that boy there whom I never met?!

BENEŠ

Be all fears allayed, my lord, he is my pet.

This boy here is a pitiful beggar,

An orphan living by his songs

Whom hungry our guards saw stagger

And sent him here where he now belongs.

I have no children, wife or brother,

And aging thins my blood so quick,

So shelter did I give that youngster

To warm my heart with his music.

And you, my lord, may trust my saying

That he serves deftly, loves me much,

I'll bet anywhere that no one

Has seen or had a servant such.

BUDIVOJ

But do not indulge in soft lulling,

Powerful is Dalibor's arm,

And shouldst thou fail to evil cunning,

It could but end in mourning, harm!

(Departs gravely.)

Scene 2

Beneš.

BENEŠ *(alone)*

Oh, how saddening is a jailer's life, how hard,

How mournful 'tis, oh, how downcast!

Doors are creaking, chains are clinking,

All by shadows overcast!

I myself seem to be living

'Midst this jail's relentless plight,

Even though my heart be bleeding,

I must act as petrified.

3. výstup

Beneš. Milada.

MILADA (*vyběhne z bytu žalárníkova*)
Hotovo všechno,
sedněte sem!
Uzenek hojnost,
maso tu dobré,
máslo, chléb, sýr tu,
piva zde všem;
jezte a pijte,
každý si vezmi, co vem!

BENEŠ
Velikou mám z tebe radost,
chlapče můj, když tě tak zřím!
Chovej vždy se statně, já ti
budu otcem pečlivým!

MILADA
Hotovo všechno,
sedněte sem!

BENEŠ
Uzenek hojnost,
maso tu dobré,
máslo, chléb, sýr tu,
piva zde všem!

MILADA
Jezte a pijte,
vezmi, co vem!

BENEŠ
Ještě mám cos na starosti,
než zasednu k hoďu sem!

MILADA
Noc již rozpjala svá křídla
po nebi i nad světem!

BENEŠ
Byť i mdlé mé nohy byly,
to však vykonat musím.

MILADA
Nemoh' bych snad jíti za vás?
Mladých nohou nešetřím.

BENEŠ (*s radostí*)
Chtěl bys snad, ó chlapče?

MILADA
Rád bych!

BENEŠ
Snad to dovoluje řád.

MILADA
Budivoj odešel dávno,
rcete jen a půjdu rád!

Scene 3

Beneš. Milada.

MILADA (*running out of the jailer's rooms*)
Everything's ready,
Take your place here,
Plenty of sausage,
Of juicy meat,
Bread, butter, cheese,
And plenty of beer!
Eat and drink, eat
And be of good cheer!

BENEŠ
I'm so proud of thee!
I greatly rejoice over what I see!
Continue so, my boy,
I shall be a father kind to thee!

MILADA
Everything's ready,
Take your place here!

BENEŠ
Plenty of sausage,
Of juicy meat,
Bread, butter, cheese,
And plenty of beer!

MILADA
Eat and drink, eat
And be of good cheer!

BENEŠ
There is still a task to fulfil
Ere I sit down to the feast.

MILADA
Night has spread its wings already
In a veil of gentle mist.

BENEŠ
Even if my feet be hurting,
That one deed must yet be done!

MILADA
Could I not do it in your stead?
Why should your feet have to run?

BENEŠ (*with joy*)
Wouldst thou like to do it?

MILADA
I would!

BENEŠ
Perhaps it's nothing rules forbid!

MILADA
Budivoj left long ago,
I shall go if you do bid!

BENEŠ
Poslechni!
Dolů sedmdesát schodů...
Tamť Dalibor!

MILADA (*vesele, tají však radost*)
Že Dalibor?

BENEŠ
Ty znáš rytíře?

MILADA
Viděl jsem jej pouze jednou!

BENEŠ
V zoufalství zpola
prosil mne často o nějaké housle,
by hrou si zkrátil dlouhou, pustou chvíli!
Kterýpak Čech by hudbu neměl rád!
Za mladých let jsem hrával na ně též,
trvám, že ve starém harampádí
ty housle ještě! Půjdu pro ně hned;
ty mu je dáš!

MILADA
Dobrá, já mu je dám!
(*Beneš odejde do svého bytu.*)

4. výstup Milada.

MILADA
Jak je mi? Ha, tak náhle přišla již
ta chvíle dávno s nebe vyprošená,
kdy bude dáno mi jej vidět, mluvit s ním!
Radostí nesmírnou
se kalí zrak můj,
a srdce mi buší,
teď Bůh při mně stůj.
Ó nebe, nebe! Dej, ať se tak stane!
Slyšíš-li výkřik lidských řader snad,
kéž hlas můj k tobě prorazí, ó Pane!
Slyšíš-li výkřik lidských řader snad,
ó nebe, nebe, dej, svobody
ať zář, ta jasná zář mu zaplane!

5. výstup Milada, Beneš. (*Beneš vstoupí.*)

BENEŠ
Zde jsou ty housle! Vezmi lampu též,
neb tmavé jsou ty dlouhé schody dolů.
První jen branku zavru za tebou,
počkám pak tu! K druhým pak brankám dál
již dojdeš závorami
pevně zavřenými.
Posuň je zpět a nemeškej tam dlouho!

BENEŠ
Hear thee now!
Beneath a staircase dark and steep –
There's Dalibor!

MILADA (*cheerful, trying to hide her joy*)
Oh, Dalibor!

BENEŠ
Oh, dost thou know him?

MILADA
Just once I had a glimpse of him.

BENEŠ
He wakens my pity. In darkest despair
He begged me often for some old violin
To play and shorten his dreary, wasted time.
I know no Czech who music would not love!
In younger years I used to play it too.
I guess that somewhere in the junk
That instrument still abides. I'll go and fetch it.
Thou'llst take it down!

MILADA
Well said! I'll take it down!
(*Beneš departs.*)

Scene 4 Milada.

MILADA
Oh, goodness! Now so quickly came to me
That moment for which I prayed to heaven –
When I shall meet him face to face and hear him.
Rejoicing without bounds
Strangles now my heart!
My bosom heaves a sigh! Stand by me, o God!
O, heaven, heaven, hear this plea of mine!
Let my voice come to you, grant,
Let my voice come to you, grant, grace divine!
Through me let liberty again to him descend!
Let my voice come to you, grant,
O heaven, heaven, let liberty to him descend,
Let liberty to him brightly shine!

Scene 5 Milada, Beneš. (*Beneš emerges.*)

BENEŠ
Here is the violin! Thou must take a lamp,
For dark and long are those steep stairs down below!
Behind thee shall I close the first strong door.
Then here I'll stay. To other doors alone
Thou must proceed through barriers
firmly closed and bolted.
Push each one back and do not stay too long!

Už rád bych s druhy svými hodoval.
Ty však se třeseš!

MILADA
Mne již jímá radost,
kterou pocítí rytíř Dalibor!

BENEŠ A MILADA
Ano, bude míti radost,
jeho sen že vyplněn.
Snadněji svůj osud snese
jeho duch tak posilněn.
(*Odejdou.*)

2. PROMĚNA

*Tmavý žalář. V pozadí zavřená branka. Dalibor dřímá.
Proti němu se vyjasní a na oblacích vznáší se Zdeněk
co přelud snu a hraje na housle.*

1. výstup

Dalibor.

DALIBOR (*probudí se, obraz zmizel*)
Nebyl to on zas? Nebyl to zas Zdeněk?
Nezaslechl jsem zvuky zlatých strun?
Kde meškáš, Zdenku? Zjev se, příteli!
On jde mě potěšit, ve snu se blíží,
nemůže jinak ke mně, Zdeněk můj.
Ó Zdenku, jedno jen obejmutí,
a žalář bude rájem mi.
Chci volnost, všechno zapomenout,
zasvitne-li sem pohled tvůj!
Leč hrobu stíny nás od sebe dělí,
ty trůníš tam a já zde hynu v celi.
Ó Zdenku, že mi nelze obraz tvůj,
když v mysli mi tane, kouzlem
učarovat na věky!
Ó Zdenku, ó Zdenku!
Ó kéž bych jenom housle měl,
bych aspoň tóny ty zas přičaroval,
po kterých sladce blouzním den i noc,
a byt' bych znal i špatně smyčcem vládnout.
Slyš! Nepraští to dveře?
Co znamená as pozdní návštěva ta?

2. výstup

Dalibor, Milada.
(*Milada vstoupí s houslemi a lampou.*)

MILADA (*podává Daliborovi housle*)
Vem tento chudý dárek z ruky mé.

DALIBOR (*chytí housle, aniž by pohlédl
na Miladu*)
Konečně mám ty dávno ždané housle!
Ó Zdenku, Zdenku, Zdenku!

With friends I now do want to sit to supper!
But thou art trembling!

MILADA
I feel the immense joy
Which presently shall feel knight Dalibor!

BENEŠ AND MILADA
Oh yes, he will, no doubt, rejoice,
That thus his dream be now fulfilled.
His fate with ease he now will bear
Both day and night with music filled.
(*Both depart.*)

SCENE CHANGE 2

*Dark jail. In the background a closed gate. Dalibor is
sleeping. In a sudden burst of light we see Zdeněk appear
as a ghost, playing the violin.*

Scene 1

Dalibor.

DALIBOR (*awakens as the apparition disappears*)
Was it he again? It must have been Zdeněk!
His golden strings, did I not hear them playing?
Where art thou, Zdeněk? Show thy face to me!
He tries to comfort me in dreamy visions,
For there's no other way – Zdeněk mine!
Oh, Zdeněk, just one fleeting touch of hand
And paradise would here to me descend.
Oh, freedom, thee and wealth would I resign
For Zdeněk's friendship one sweet sign!
But the grave's darkening shadows do us part, divide!
In heaven thou and I must here abide!
Oh, Zdeněk, why, oh why can I not keep
By some magic power,
Thine image dear for ever,
Oh, Zdeněk, oh, Zdeněk!
Could I only have a fiddle
Which here at least those tunes would conjure up
That days and nights change into blissful dreams!
I should my lot then easier endure!
Hear! It seems the gates are creaking!
What is the meaning of a visit so late?

Scene 2

Dalibor. Milada.
(*Milada carrying the fiddle and the lamp.*)

MILADA (*handing over the fiddle*)
Accept, I beg, this trifle from my hand!

DALIBOR (*grasps the fiddle without even looking
at Milada*)
Finally I have that long-wished-for fiddle!
Oh, Zdeněk, Zdeněk, Zdeněk!

Leč kdos ty? Ó rci mi, chlapče,
kdo že jsi ty?

MILADA

Ty ptáš se, kdo že jsem? Aj, nepovšimnuls
tenkrát sobě tváře mé? Nuž věz!

Jsem ubohá ta žena,
jež tě z pomsty udala
a s tebou stála vyslyšeti soud!
Má vina to, že zde v žaláři hyneš!

DALIBOR

Milado! Možná-li to?

MILADA

Jsem Milada!

Leč spatřit tě jen jednou stačí
v té svaté chvíli, díím to bez obalu,
a hořce, vřele pykat činu,
tak kázal mocný nebes Pán!
Co lyrník jsem se v hrad ten vloudila,
nic nedbala na život, svobodu,
jen abych správce získala,
až mne poslal s houslemi.
Leč tajně nesu též,
co třeba k útěku a pomoci,
bys mříž v té zdi moh' proraziti veskrz
a otevřít si cestu k svobodě!

Dalibore, odpusť, prosím,
divokou tu pomstu mou.
Žal hluboký v ňadrech nosím,
smiř se, smiř se s ubohou!

DALIBOR

Ó Zdeňku můj, teď chápu, proč jsi přišel,
své hry čarovným zvukem chtěls
ohlásit příchod spasitelky mé,
která má v ňadrech mých tě nahradit.
Povstaňte již, Milado!
Vy žena jste, která přemohla mne.
Jáť usmrtil vašeho bratra,
chci být vám bratrem, přítelem a vším!
Sem na srdce k věčnému svazku duší!

MILADA

Dalibore!

DALIBOR

Milado!

MILADA

Tys teď můj!

DALIBOR

Ano tvůj!

Tvým chci býti, stůj co stůj!

MILADA

Tvou chci býti, stůj co stůj!

Who art thou? Do tell me, young man!
I did not pay attention.

MILADA

You're asking who I am! Oh, so no attention
Would you then devote to me? Well, hear!
I am that wretched woman
Whose vengeance proved so fatal
And brought upon your head the royal wrath.
My guilt it is if in this gaol you stay!

DALIBOR

Milada! Is it possible?

MILADA

I'm Milada!

On seeing you my calm has gone!
I know the evil to you which I have done.
To ask your pardon, pardon, pardon,
Such was my wish, my earnest one!
As minstrel poor I gained my entrance here
And never cared for liberty or life,
Then favour gained with that old guard
And now stole here to end our strife.
But here I bring you, too,
What's needed for a flight and speedy help
To break your fetters, those heavy iron bars
To open up again sweet freedom's path.
Dalibor, I beg your pardon,
Forgive my vengeance blind,
Do not your heart against me harden,
Oh, pardon, pardon, gentle mind!

DALIBOR

Oh, Zdeněk mine, I know now why you came,
Your tunes, enchanting tunes were meant
To herald this, my sure salvation,
This lady fair who has to take your place.
Stand up, fair Milada!
You are the one who has conquered me.
It's me who killed your dearest brother!
Be you my sister, friend and lover!
Here, to my heart, for union eternal!

MILADA

Dalibor!

DALIBOR

Milada!

MILADA

Thou art mine!

DALIBOR

I am thine!

Thine will I be, come what may!

MILADA

Thine will I be, come what may!

OBA
Ó nevýslovné štěstí lásky,
když duše dvě upoutá cit
a v pustém, divém života proudu
v nich svornost, věrnost nalezne byt!
Nikdy nezvadne od jedu žalu,
radosti věnec rozkvítá,
ano, i v noci žaláře rozkoš
rajského blaha prosvítá!

MILADA
Dalibore!

DALIBOR
Milado!

MILADA
Tys teď můj!

DALIBOR
Ano, tvůj!
Tvým chci být stůj co stůj!

OBA
Tys teď můj! Ano, tvůj!

DĚJSTVÍ TŘETÍ

*Královská síň. Vladislav. Kolem něho soudcové, před ním
Budivoj a Beneš; v rukou drží sáček s penězi a cedulku.*

PŘEDEHRA

1. výstup

Vladislav, Budivoj, Beneš, soudcové.

BUDIVOJ
Přeslavný králi, pánové přejasní!
Tak jest, jak to pravím vám. Vzpoura, vzpoura
ve městě vře, podněcována jen
skrytými many, již jsou v noci činní,
by získali pro Dalibora lid.
Již několik jich v ruce stráže padlo.
Ba již i v tento hrad,
až k trůnu královského věhlasu
si zrada mrzká troufala.
Slyš králi sám tohoto starce zprávu!

BENEŠ
Čtyřicet let již tomu bude,
co věrně konám službu svou,
však nepoznal jsem nikdy ještě
co živ jsem zradu takovou.
Jakého mládce harfeníka
jsem z útrpnosti k sobě vzal;
chudým se zdál, pln nevinnosti,

BOTH
Oh, unspeakable charm of love
When our hearts are gently bound
And in the wilderness of daily life
Oh happiness the source is found!
Oh, unspeakable charm of love
Power of hell cannot annul
And though this place be desolate and dull,
We taste its sweetness virginal.

MILADA
Dalibor!

DALIBOR
Milada!

MILADA
You are mine!

DALIBOR
I am thine!
Thine will I be, come what may!

BOTH
You are mine! I am thine!

ACT THREE

*A royal chamber. Vladislav. Around him the Judges,
in front of him Budivoj and Beneš, the latter with
a purse and a piece of paper in his hands.*

OVERTURE

Scene 1

Vladislav. Budivoj. Beneš. The judges

BUDIVOJ
Glorious King, you my lords illustrious!
It is as I'm telling you! Revolt, revolt
Boiling in town, instigated only
By secret agents who work under cover
To gain supporters for Dalibor's cause!
By our guards a number has been arrested.
Even this castle now,
Even the presence of our gracious King
By abject treason weren't spared!
Do listen now to this old warden's words!

BENEŠ
It will be near to forty years
That faithfully I do my task,
But never did I meet so far
With treason wearing such a mask.
A minstrel young who gained admittance
I sheltered in my home and heart.
He offered service for a pittance.

že byl by kámen rozplakal.
Však hrůzou strnuly mé kosti,
když pravdu zlou jsem uslyšel,
že vyzvědač to byl a zrádce,
jenž s Daliborem mluvit chtěl.
Dnes večer ztratil se a zmizel,
bez stopy propadnul se v zem;
ten měšec a ten list jsem našel,
na kterém stojí: „Mlč a vem!“
Leč nechci věrolomně vzíti
ten měšec – mamon prokletý!
Raděj bych zhynul bídou, hlady;
hrozím se této odplaty!
Čtyřicet let již tomu bude, atd.
(*Vladislav pokyne, Budivoj a Beneš odstoupí.*)

2. výstup

Vladislav, soudcové, později Budivoj.

VLADISLAV

V tak pozdní dobu povolal jsem vás sem,
neb chvátá čin a zrada zkázou hrozí,
a bez klidu a stání se ňadra dmou!
Teď znáte vše, tož radte! Rozhodněte!
(*Pro sebe, mezitím co se soudcové radí.*)
Krásný to cíl jenž panovníku kyne,
když v míru jen života proud mu plyne
a volně živ je povinností svým!
Pak může štěstím národ oblažiti,
vavřinem skráně své si ozdobiti,
pastýřem býti všude milným!
Leč, v divoké-li stran a šiků zlobě
se pomstou musí zasvětit době,
na ústech kletbu, ortel Perunův,
ó pak se strastí život jeho zove,
bez spánku noc, den hrůzy nese nové,
a závidět mu nelze korunu!
(*K soudcům.*)
Jste již u konce? Jak jste rozhodnuli?

SOUDCOVÉ

Že vzrůstá každé chvíle zrady moc,
tož zemři Dalibor hned dnešní noc!

VLADISLAV

Uvážili jste ale
tohoto muže dar?
V něm plane jakýs vyšší
a nadpozemský žár.
Já sám jsem hodlal jednou,
v žalář jej vrhaje,
se smilovati nad ním,
zločinu nedbaje.

SOUDCOVÉ

Nebude v zemi míru zas,
dokud na rozkaz tvůj
on život svůj
neskončí, dokud ještě čas!

Who would have said he was so smart!
But fright and tremor shook my spirit
When truth discovered I this week,
A-spying did he come, the culprit,
With Dalibor he sought to speak.
Tonight he disappeared and vanished,
Quietly as he came he went.
This purse, this message he had furnished
For me to take and keep silent.
This Judas' payment burns my finger,
This cursed money, devil's breed!
In hunger would I rather linger
Than keep this evil deed's proceed!
It will be near to forty years, etc.
(*Vladislav beckons, Budivoj and Beneš depart.*)

Scene 2

Vladislav. The judges. Later Budivoj.

VLADISLAV

At this late hour have I summoned you here
For in no time may treason strike its blow
And at no aim or purpose we hesitate.
Now you know all! Advise me! Judgement render!
(*To himself while the judges are consulting.*)
Beautiful aim that any king can follow
To live in peace with village and with borough
And freely to his duties then attend.
With ease his people can their burdens bear
And he, their King, his laurels justly wear
In peaceful bliss, in peace his rule can spend.
But when in strife and fights of men and causes,
He must take action firm which peace imposes,
Threats on his lips, ready to mete out death,
Then all his life to suffering is changed,
To sleepless nights, to days in stir engaged,
Then hardly anyone could bear this stress!
(*To the judges.*)
Are you now ready? What is your decision?

THE JUDGES

That every minute strengthens treason's might,
Let Dalibor be killed by sword this night!

VLADISLAV

But have you duly thought of
This man's marvellous gifts?
In him there burns some fire
That into heavens lifts.
I myself once intended
Sending him into jail,
About his crimes just forget,
And freely give him hail.

THE JUDGES

Thy kingdom will not peace regain
Until at thy behest
The treason's nest
Be shattered and Dalibor slain!

VLADISLAV

Jaké to slovo hrozné!
Prohlásit ortel mám?
Co zde se skutkem stane,
pronikne k výšinám!
Ať Bůh nad ním rozsoudí,
jak kdy to uzná sám,
onť nepovstane nikdy,
když v hrob jej sklátit dám.

SOUDCOVÉ

Nebude v zemi míru zas,
dokud na rozkaz tvůj
on život svůj
neskončí, dokud ještě čas!

VLADISLAV

Vidím, že milost slabostí by byla!
Nuž staň se tak! Přiveďte správce sem!
(*Budivoj vstoupí.*)
Ať mečem zhyne Dalibor!
Soud dnešní den
buď proveden!
Leč po rytířsku budiž ctěn!
Toť káže mrav
a jeho stav,
by v průvodu,
by v průvodu
šel do hrobu!
(*Vladislav pomalu odchází se soudci,
za nimi i Budivoj.*)

1. PROMĚNA

Daliborův žalář jako prve.

3. výstup

Dalibor.

DALIBOR

(*u zamřížovaného otvoru, bez želez*)
Toť třetí noc, kterou mi nnaznačila;
okovů prost jsa, prolomím pak snadno
poslední pruty mříže prořezané.
(*Odhodí některé kusy na zem.*)
A teď –
Probůh! Mně volnost kyne!
Ha, kým to kouzlem,
ó svobodo, mi pláš,
planoucí světy
přede mnou otvíráš!
Života proude,
teď bujně tělem teč,
k novému činu
pozvednu ostrý meč!
Však teď se zachvěj,
ty Praho zpyšnělá,
která's mi bratra

VLADISLAV

How dreadful what you commend!
Shall I now judgement pass?
Will heaven without comment
Accept what's done here thus?
Let God hold his own judgement
And make him pay for sin
Then, be it grace or torment
My own hands will be clean!

THE JUDGES

Thy kingdom will not peace regain
Until at thy behest
The treason's nest
Be shattered and Dalibor slain!

VLADISLAV

I see how pity would into weakness turn!
So let it be! Let enter Budivoj!
(*Budivoj enters.*)
Be by the sword killed Dalibor!
Right now, today!
Without delay!
In all respect so let him die
As does befit
His standing high,
As does befit,
As does befit
His standing high!
(*Vladislav and the judges slowly depart
followed by Budivoj.*)

CHANGE SCENE 1

Dalibor's jail, as before.

Scene 3

Dalibor.

DALIBOR

(*standing at the barred window, without shackles*)
It's the third night which she has appointed;
Free of my shackles, easily shall I break
The last resisting bars of this shaky grille.
(*Throws a few pieces on the floor.*)
And now! –
Oh, God! I'll be free again!
Oh, by what marvel
Thou, o, freedom cometh!
Wide, flaming words thou
Before me unfoldeth!
In jubilation
Do ring powerful chords;
In expectation
Are raised glistening swords!
But now, fear ye town,
Ye town of Prague, ye lords,
Who have struck me down!

pekelně zhubila!
Již zanedlouho
tvou branou půjdu dál
ve jménu pomsty,
kterou jsem přísahal.
Nemysli sobě,
ty tam na trůně svém,
že zastavíš mne
v tom hněvu zuřivém!
Já jako bouře
v hrůze se přivalím,
všeliký odpor
do prachu povalím!
Ha...

Teď znamení jen houslemi buď dáno,
pak sepnu provaz, zavěším, a pryč!
*(Chopí se houslí a přistoupí k otvoru ve zdi. Jakmile přiloží
smyčec, praskne struna.)*
Ha, ký to řas!
Na houslích struna praskla.
Má býti snad to špatným znamením?
(V téže chvíli vrazí Budivoj se zbrojnoši.)

4. výstup

Budivoj, Dalibor, zbrojnoši.

BUDIVOJ

Ó nebe! Bez okovů? Ha, co vidím!
Tam mříž je prolomena!

DALIBOR

Ba, tak jest!
O jednu chvíli zpozdit jste se měli
a orel pyšný byl by uletěl,
ve volném vzduchu perutěmi zavál,
až by byl zachvěl hradu síněmi.

BUDIVOJ

Zde zrada krácela! Žaláře strážce!

DALIBOR

Rytířské slovo mějte! Onť bez viny.
Zde poskytnul mi housle, více nic,
a těmi jsem si krátil dlouhý čas.

BUDIVOJ

Tak jest. – Ó že jsem zde jej nechal dlít!
Teď hoch ten, zrádce, unik' pomstě mé!

DALIBOR

Že prch' probůh, co díš!? Mé díky za tu zvěst!
Již vím, to byl ten mládec,
který mne spasit chtěl!
Ó jaké kouzlo cítím,
že šťastně uletěl.
Když Zdeněk bídne skonal,
byl on můj věrný druh,
a k němu jen mě víže
přátelství věrný kruh.

Now tremble, fear my swords!
In a few moments
Thy gates shall I have passed,
Firmly resolved
To strike with might and fast!
Neither you, my King,
With all your regal power,
Could change anything!
Now vengeance mine nears its hour!
In clouds of terror
Like storm shall return,
Whatever resistance
Into nought shall I turn.

Now with the fiddle shall I give the signal,
Then I'll fix the rope, throw it out and go!
*(He takes the fiddle and steps to the opening in the wall. As
he is about to apply the bow a string snaps.)*
What does this mean?
Suddenly a string has snapped!
Oh, shall it be, perhaps, an omen bad?
(At the same time Budivoj rushes in with his men.)

Scene 4

Budivoj. Dalibor. Mercenaries.

BUDIVOJ

Oh, heaven! He shook off his chains! What do I see?
That grille he's torn down also!

DALIBOR

Right you are!
A little delay would have marred your mission
And your proud eagle would have flown away,
In freedom's air his wings would so have fluttered
That here his flight like storm would have been felt.

BUDIVOJ

All this was treason's work! Where is the jailer?

DALIBOR

No, no! 'Twould be an error! He's innocent!
He just procured this fiddle – nothing else,
And that was only meant to kill the time!

BUDIVOJ

That's it. – That I here allowed him to stay!
That boy, that traitor, escaped punishment!

DALIBOR

That he escaped, you say? I'm grateful for that news!
You know, it was that boy
Who came to make me free!
How pleased am I that he could
So happily danger flee!
When Zdeněk had to leave me,
Of him I was so fond,
With him I am united
By friendship's bond.

U věrného mi lidu
jej nezastihne váš hněv,
buď pozdraven, můj bratře,
a pomstou splat' mou krev!

BUDIVOJ

Nejásej! Radosti se neoddej!
Poselství vážné nesu ti od krále.
Vyslyš je jako muž. Král takto káže:
Ať mečem zhyne Dalibor!
Soud dnešní den
buď proveden,
leč po rytířsku budiž ctěn.
Toť káže mrav
a jeho stav,
by v průvodu
šel do hrobu!

DALIBOR

Tak náhle! Právě teď! Jak to? Proč to?

BUDIVOJ

Neptej se proč! Již nelze odvolat
ten ortel smrti. Marněť vše doufání
a marný je odpor všech přátel tvých!

DALIBOR

Jaká to změna!
Před chvílí tou
svět byl mi kouzlem, rozkoší,
a nyní kryje
jej černé roucho,
jak hrobu stín zahaliv jej v noc.

BUDIVOJ

Čeká již kněz, by připravil tě k smrti.

DALIBOR

Nuž buď si tak! Jsem připraven již k hrobu;
ač viděli jste blednout líc v tu dobu,
vrací se vzdor zas, jenž se hrobu lek'.
Ját cítím, osud můj že padnout káže,
již víra v osud pevnou vůli váže;
však chci co muž padnouti jako rek!
Ač zasmušen je život můj,
již z mládí
ját uvyk' bouři, která reka svádí,
a spokojeně zřím na život zpět.
Onť poskytnul mi darů, jakých nebe
udílí těm, které jed pekla vstřebe,
onť dal mi přátelství a lásky květ.
Již přijdu, Zdeňku, a ve krátké době
i Milada se vrátí zpět k tobě,
ta dívka svatá, pro kterou jsem žil.
Nuž dál, jen dál! Smrt duši nepoleká,
já znám ji z bitev. Zdeněk na mne čeká!
Krev smyje vše, čím jsem se provinil!

Pochod

My people will receive him
And I do trust to God
That with His help, my brother,
He will avenge my blood!

BUDIVOJ

Rejoice not! Thy future is not so bright!
A message grave now I bring thee from the King.
Do take it like a man! Hear his royal will:
Be by the sword killed Dalibor!
Right now, today!
Without delay!
In all respect so let him die
As does befit
His standing high!
As does befit
his standing high!

DALIBOR

Why, heavens! Why today? What does this mean?

BUDIVOJ

Do not inquire. Not hell nor heaven now
Can thy fate alter. In vain thy aspirations
And useless all your attempts to resist.

DALIBOR

What change, what change!
A while ago
The world was charming, radiant,
And now as in a grave
It would be laid
As in a shroud, and dissolved in the night.

BUDIVOJ

The priest awaits to prepare you for death.

DALIBOR

Let it so be! I'm now prepared to die;
Though for a second from death you saw me shy,
My steps shall not through human frailty fail.
If fate has preordained that I should perish,
When day is done and life has no more relish,
Why should I try to prolong my bail?!
And though my days were never bright,
from childhood
I liked storms, struggles, deeds of valour, manhood,
And gratefully review them from this place.
They brought me gifts so precious, such as heaven
Willingly grants to those whom hellish poisons madden:
They brought me friendship's and love's eternal grace!
I'm coming, Zdeněk, and I expect that soon
Shall Milada also come to assume
Her place amongst us, our grave to brighten.
Let's go, let's go! Death my soul cannot frighten!
Too well I know it, Zdeněk has known its sting!
Oh, may my blood reconcile everything!

March

2. PROMĚNA

Před věží. Noc.

5. výstup

Jitka, Vítek a zbrojnoši Daliborovi. Milada v ženském oděvu. Lid.

MILADA

Nezaslechli jste ještě houslí zvuky?

SBOR

Tichá je noc a nemá jako hrob.

MILADA

Já nedočkám se chvíle,
až jej k srdci přivinu
a po přestálé strasti
u něho odpočinu.

JITKA

Utiš se, drahá duše,
již vzejde hvězda skvělá
a po celý pak život
ti zářit bude s čela.

MILADA

Dosud je tich! Což nic se nepohnulo?

SBOR

Tichá je noc a nemá jako hrob.

MILADA

Ach, jestli snad jej stihla
osudu ruka mstivá!
Noc zločinu je rouchem
a ruka zrady živá!

JITKA

Zapuď ty chmury z duše,
noc jasná kolem leží,
tať útočištěm lásky
a chotě tvého střeží!
(*Žazní umíráček.*)

MILADA

Ha, ký to hlahol zvonů!?

JITKA, SBOR

Tiše! Slyš!

SBOR MNICHŮ (*na hradě*)

Život je pouhý klam a mam
a plevel těla krása.
Kdož dospěli až k šedinám,
těm věčná kyne spása.

MILADA

Ha, on je prozrazen!

SCENE CHANGE 2

In front of the tower. Night.

Scene 5

Jitka, Vítek and Dalibor's mercenaries. Milada in women's dress. People.

MILADA

No trace as yet of our convened signal?

CHORUS

No signal yet, and silent is the night!

MILADA

How oppressive this waiting
Ere I shall hold him in my arms
To give him love and safety
And make him forget life's harms.

JITKA

Be patient, dearest lady,
Your good star soon shall rise
And all your life will love
Then be your greatest prize.

MILADA

And still no sign! Has nothing moved as yet?!

CHORUS

No signal yet, and silent is the night!

MILADA

Oh, could now have struck him down
Destiny's hand avenging?
Crime nocturnal is the dark deed
And hope of treason's striving!

JITKA

Chase from your heart these visions
And confide in this night's peace,
This harbinger of lovers
Soon now your heart will appease!
(*A death knell is heard.*)

MILADA

Oh, hear those wailing bells!

JITKA, CHORUS

Quiet! Hear!

CHORUS OF MONKS (*in the castle*)

Vain and void, vain is our life,
Love – empty adoration.
To them who overcame this strife
There beckons now salvation.

MILADA

Oh, he's been discovered!

(Jednomu ze zbrojnošů vyrve meč.)

Vzhůru! Pojďme!

(K Vítovi a k zbrojnošům.)

Ve zbraň, ve zbraň, vy muži!

Smrt heslem naším bud!

Na hradby se návaľem žeňte!

Dobýjete tu skalnatou hruď!

Byť byla bych jen žena,

v těle chrabrou duši mám.

Tam vítězství nám kyne.

Za mnou, za mnou, volám!

VÍTEK, ZBROJNOŠI

Hurá! Hurá! Hurá!

ŽENY

Jako lvi se v přival boje

pomsty lační reci valí,

zdali je ten proud – ó běda –

rouchem smrti nezahálí?

Z hradu bran se voje řítí,

v hrozném boji meče zvoní!

Jak se skončí as ten zápas,

kam se vítězství tu skloní?

JITKA

Milada tam! Ji vede Dalibor!

6. výstup

Předešlí, Dalibor, Milada.

DALIBOR *(přivádí raněnou Miladu)*

Milado!

MILADA *(jako ve snu)*

Kde jsem to? Ó jak bláze mi!

Již těla těžká schránka volní duši mou.

Na lehkých mráčkách

povznáším se již vzhůru

a líbám krásné, zlaté hvězdy!

A tam, a tam, jde on, Dalibor!

DALIBOR

Neopuť mne, duše drahá,

posvátný můj klenote!

Zůstaň, zůstaň při mně!

Neopuť mne, ty můj drahý živote!

Zůstaň u mne!

MILADA

Dalibor!

DALIBOR

Ó zůstaň!

MILADA

Dalibor!

(Žemře.)

(Grasping the sword of one of the men.)

Now forward! Forward!

(To Vitek and his men.)

To arms! To arms! You, my men!

Let death be our pride!

This fortress you fearlessly shall take!

Disregard its perilous might!

Though I am just a woman,

Fearless is my heart and strong.

There victory awaits us!

Come on! Come on! Advance!

VÍTEK, HIS MEN

Hurrah! Hurrah! Hurrah!

WOMEN

Like a storm let loose in fury,

Into fight they boldly run,

Will through streams of blood they conquer,

Or in battle fierce be done?

Royal guards in strength attack now.

Swords in savage fights are crossed.

Who can tell whom Fate will favour

And who will lose the fight?

JITKA

Milada's there! She's led by Dalibor!

Scene 6

The foregoing. Dalibor. Milada.

DALIBOR *(bringing the wounded Milada)*

Milada!

MILADA *(as if in a dream)*

Where am I? Oh, how light I feel!

My body slowly sinks into a dreamy mist,

On tender clouds

I rise now towards heaven,

Where golden stars so peacefully do play!

And there, and there goes he, Dalibor!

DALIBOR

Oh, stay with me, my dearest soul!

My only one, my wife!

Oh, stay, oh, stay with me!

Oh, stay with me! You, my precious life!

Oh, stay with me!

MILADA

Dalibor!

DALIBOR

Oh, stay, stay!

MILADA

Dalibor!

(She dies.)

DALIBOR
Milado!
(Klesne nad mrtvolou.)

JITKA, ŽENY
Hle, ta rajská Vesny růže!
Mráz zachvátil její puk.
Ach, to srdce vřelé lásky,
navždy umlk' jeho tluk!

7. výstup
Předešlí. Budivoj a zbrojnoši.

BUDIVOJ
Nepřátel zástup poražen a zbit.
Již volnost dejte davu plachých žen.
My zvítězili!

ZBROJNOŠI
My jsme vítězi!

BUDIVOJ *(uvidí Dalibora)*
Co vidím? Poddej se, Dalibore!

DALIBOR
Přicházíte mi vítání.
Sladké teď bude mé skonání!
Čeká mne Zdeněk s Miladou!
(Vrhne se s Budivojem do boje a klesne.)

DALIBOR
Milada!
(Kneels down by the corpse.)

JITKA, WOMEN
Oh, behold this tender rosebud,
Death's preserved her beauty sweet,
But her heart so deeply loving
Will no longer strongly beat.

Scene 7
The foregoing. Budivoj and the mercenaries.

BUDIVOJ
Enemy troops are beaten and dispersed.
Let freely go this group of women fair!
Victory is ours!

MERCENARIES
Victory is ours!

BUDIVOJ *(seeing Dalibor)*
What see I? Surrender, Dalibor!

DALIBOR
Welcome! Oh you be my welcome!
Sweet now shall be my end, my end!
With Zdeněk there'll Milada be!
(He fights with Budivoj and falls dead.)